

particular dialect testifying the openness of the process of dialect inflectional wordforming today.

Key words: dialect, word modification, noun, word form, ending, grammatical analogy, phonetic innovation.

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

Наталя Іваницька

КОНТРАСТИВНА СИНТАГМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ ДІЄСЛІВНИХ СИСТЕМ У РЕЧЕННЄВОТВІРНОМУ АСПЕКТІ

У статті здійснено спробу довести валідність використання моделі речення простої дієслівної будови як основи зіставлення реченнєвотвірного потенціалу української та англійської дієслівних систем. Проаналізовано та систематизовано різні підходи до поняття «модель речення» в лінгвоставістиці та лінгвогерманістиці, означено поняття «предикативний мінімум речення» та «номінативний мінімум речення». Увагу зосереджено на пріоритетності використання в контрастивному аналізі номінативного мінімуму речення як розширеної схеми, що містить мінімальну структурну схему речення (головні компоненти) та обов'язкові прислівні поширювачі, необхідні для реалізації реченням номінативної функції. Моделі речень дієслівної будови виділені з опорою на дієслівну синтагматику і ранжовані за сполучувальними ознаками дієслів, поєднаними з узагальненою синтаксичною семантикою експлікаторів синсемантизму. Здійснена типологізація моделей простих речень дієслівної будови, використання якої в установленні синтагматичної кореляції української та англійської дієслівних систем видається надійним підґрунтям для отримання важливих для контрастивістики та компаративістики наукових результатів.

Ключові слова: зіставлення, модель речення простої дієслівної будови, синтагматика дієслова, українська та англійська дієслівні системи.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній лінгвістиці важливе значення мають проблеми, пов'язані з комплексним вивченням дієслова як універсального мовного феномену, своєрідного щодо лексичної і граматичної семантики, синтаксичної конструктивності, функціональної специфіки, а також системних та міжрівневих зв'язків і відношень з іншими мовними одиницями. Отримавши статус «центральної» в частиномовній ієрархії, як і в синтаксичних

течіях, що ґрунтуються на вербоцентричній теорії, дієслово не перестає «хвилювати» дослідників, постійно перебуваючи в епіцентрі наукових пошуків та дискусій. Перспективним у цьому контексті постає не лише всебічне внутрішньомовне осмислення лінгвальної сутності дієслівних систем, але й їх дослідження в міжмовних паралелях, зокрема українсько-англійській. Одним із можливих аспектів установлення міжмовних співвідношень виступає синтагматичний, реалізація якого є найбільш показовою в межах реченневих структур. Відкритим для наукових пошуків, а отже й **актуальним** з огляду на потреби сьогоденного мовознавства, залишається зіставлення реченневотвірного потенціалу дієслівних систем української та англійської мов, який видається можливим дослідити в контексті спроможності останніх утворювати моделі простих речень дієслівної будови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідною умовою наукового пізнання мови є створення класифікаційних схем чи моделей речень, які об'єктивують наявні в реченнях зв'язки, відношення, залежності і відповідають способу відображення в них дійсності. Теорія «моделювання» в синтаксисі вже має певні традиції. Маємо підстави констатувати, що синтаксис кожної із зіставляваних мов завжди перебував в епіцентрі лінгвістичних пошуків і дістав належне наукове осмислення в межах тих чи тих дослідницьких парадигм, унаслідок чого загалом упорядкована типологія як складного, так і простого речень, виявлено внутрішні зв'язки між основними типами речень та їхніми реалізаціями в мовленні як в лінгвославістиці (Н. Д. Арутюнова, Ф. І. Буслаєв, В. В. Виноградов, А. П. Грищенко, А. П. Загнітко, Г. О. Золотова, Н. Л. Іваницька, О. І. Леута, Т. П. Ломтев, О. С. Мельничук, М. В. Мірченко, О. М. Пешковський, М. Я. Плющ, О. О. Потебня, О. О. Шахматов, Н. Ю. Шведова, В. Д. Шинкарук, К. Ф. Шульжук, В. С. Юрченко та ін.), так і в лінгвогерманістиці (Л. С. Бархударов, Л. І. Белехова, В. В. Бурлакова, І. П. Іванова, Е. Я. Мороховська, Г. Г. Почепцов, Н. М. Раєвська, Н. А. Слюсарєва, J. Anderson, C. Baker, C. Berk, E. K. Brown, Ch. Fillmore, Ch. Fries, T. Givón, M. Halliday, R. Kreyer, J. Miller, P. Matthews та ін.). Водночас зіставний аспект вивчення синтагматичних параметрів дієслів як реченневотвірної одиниці на сьогодні залишається відкритим для контрастивістики, особливо коли модель речення постає основою зіставлення (*tertium comparationis, t.c.*).

Мета і завдання статті. Мета статті полягає в доведенні можливості використання моделі речення (зокрема простого речення дієслівної будови) як основи зіставлення синтагматичних вимірів української та англійської дієслівних систем. Означена мета спрямувала на розв'язання таких наукових завдань: 1) синтезувати підходи до поняття «модель речення» в контексті двобічного міжмовного аналізу дієслівних систем; 2) обґрунтувати валідність використання моделі речення як основи зіставлення в білатеральному міжмовному описі; 3) типологізувати моделі простих речень дієслівної будови як формальні виразники реченнєвотвірного потенціалу дієслівних систем української та англійської мов.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. «Модель речення» кваліфікують як мовну одиницю, яка «дозволяє генерувати велику й абсолютно не контрольовану ні нашим мозком, ні навіть найскладнішою технікою кількість як конкретних комунікативних побудов, так і нормативних мовленнєвих ланцюгів докомунікативного рівня», – зауважує І.С. Попова [8, с. 304]. Цілеспрямовані пошуки вчених у сфері моделювання в межах різних наукових парадигм загалом завершувалися встановленням більшою чи меншою мірою адекватних моделей на основі узагальнення сукупності диференційних ознак, які відтворювали природу досліджуваних явищ. Із-поміж наукових моделей прийнято виокремлювати загальні, часткові, одиничні, повні, неповні, всеохоплювальні, точні, неточні, приблизні і т.д. Така детермінація моделей засвідчує орієнтацію на вияв сутнісної природи моделі – стосовно ознак, за якими проводять «моделювання». Ці загальні зауваги стосуються й моделювання в лінгвістиці, теорія якої як науки про мову постає сукупністю взаємопов'язаних металінгвістичних одиниць, утворених на основі моделювального узагальнення сукупності різнорівневих мовних одиниць у їхній рівневій ієрархії.

Такі ж загальні зауваги стосуються й моделей, релевантних та методично зумовлених у тому чи тому аспектах міжмовного зіставлення. Але якщо в моделюванні одиниць конкретної мови аналізують мовленнєві репрезентації певних одиниць із метою виявлення в них спільних (відмінних ознак) і на цій основі встановлення моделей, здатних узагальнено «покривати» (відтворювати, охоплювати) одиниці, які залишилися поза аналізом, але мають такі ж властиві їм

ознаки (чи відмінності), то в зіставних дослідженнях моделювання має суттєву відмінність.

Ця відмінність полягає насамперед у тому, що для адекватності та об'єктивності висновків про зіставлявані мовні одиниці виникає необхідність користуватися «*моделями моделей*» (авторське визначення). Металінгвістика такого словосполучення не вирізняється особливою складністю: обирають моделі, які можна інтерпретувати як *t.c.*, який у вигляді наукової моделі (тобто своєрідного узагальнення) відтворює типові ознаки відповідних моделей конкретної мови, а отже, формується на основі диференційних ознак моделей зіставляваних мовних систем.

Якщо взяти до уваги те, що теорія, а отже, і металінгвістичне моделювання мовних одиниць конкретних мов не позбавлені низки суперечностей через складність самої мови, у яких би одиницях і категоріях її не вивчали і в площину якої б наукової парадигми не проектували, то тим більше суперечностей, неоднозначностей і розбіжностей трапляється в т.зв. «моделях моделей» як основі зіставлення. Так, наприклад, утрадиційною, «узаконеною» й широко застосовуваною універсальною моделлю, зокрема в лінгвоставістиці, є підрядний зв'язок. Використання категорійної ознаки, номінованої «підрядний синтаксичний зв'язок» в англійській мові, спричинило уточнення й деяке переосмислення «драматичності» цієї моделі через вияв певних особливостей зв'язку між словами, ролі порядку слів, службових та дейктичних слів і навіть інтонації. Отже, модель, з одного боку, виявляє ознаки суб'єктивізму, відносності, «відкритості», з іншого, – завжди слугує підґрунтям для поглибленого вивчення мовних реальностей і встановлення нових закономірностей у їхній структурі, семантиці, функціях.

Говорячи про модель простого речення, яку ми використовуємо як еталонний зразок для зіставлення синтаксису українських та англійських дієслівних систем, вважаємо за необхідне, окрім усього іншого, зупинитися також на основоположному питанні, яке стосується сутнісних вимірів моделі простого речення загалом, речення дієслівної будови – зокрема.

«Формальна організація конкретних речень у сучасній теорії синтаксису співвідноситься з тим або іншим формальним реченнєвим зразком, реченнєвою моделлю – формально-синтаксичною структурою, структурною схемою», – пише І. Р. Вихованець [2, с. 78]. Відпо-

відно, синтаксис речення досліджує організацію структурної схеми речення та закони поширення цієї схеми (правила функціонування транспонованого в речення словосполучення, зв'язки між словами всередині речення, детермінацію схеми загалом).

У сучасному мовознавстві, особливо в східнослов'янському, взаємодіють два погляди на модель (структурну схему) речення: модель як предикативний і як номінативний мінімум. Принципова відмінність між поняттями «предикативного» та «номінативного» мінімуму речення полягає в орієнтації на формальну будову предикативної основи речення (предикативний мінімум) чи на формально-синтаксичну структуру ширшого комплексу компонентів, необхідних для виконання такою структурою функції повідомлення (номінативний мінімум).

Предикативний мінімум речення І.Р. Вихованець ототожнює з формально-синтаксичною структурою елементарного простого речення, підкреслюючи, що вона «формується лише конститутивними з формально-синтаксичного погляду членами речення» і не включає навіть прислівних поширювачів, що реалізують синтаксичні потенції слів» [2, с. 35]. Номінативний мінімум речення у традиційно розглядають як розширену схему, що включає мінімальну структурну схему речення (головні компоненти) та обов'язкові прислівні поширювачі, необхідні для реалізації реченням номінативної функції, що дало підстави кваліфікувати її як розширену формально-синтаксичну структуру, опосередковану семантико-синтаксичною структурою речення. Зрозуміло, що в зіставленні можна використовувати як перший, так і другий підходи з дотриманням суттєвої вимоги: однозначної інтерпретації складників, як і всього складу предикативної чи номінативної моделей. Нам імпонує другий підхід до визначення моделей простого речення і виокремлення типових моделей у зіставлених мовах та використання їх як синтаксичних зразків для зіставного аналізу української та англійської дієслівних систем у синтагматичному аспекті.

Варто зауважити, що останнім часом розвиток інтердисциплінарних наукових галузей, інтенсифікація прикладних досліджень, пов'язаних із структурно-математичними напрямками, що продиктовано вимогами точності й несуперечливості результатів наукової інтерпретації теорії в застосуванні її до потреб практики, зумовлює появу думок про перегляд теорії синтаксичного членування речення,

зокрема на члени речення. Зокрема пропонують розв'язувати складні проблеми синтаксичної інтерпретації структури речення, виходячи із розуміння дворівневого (формального і семантичного) підходів до аналізу синтаксичної структури мовленнєвих ланцюгів. І.С. Попова, приміром, схильна зводити теоретичну інтерпретацію структури речення (його моделей) до «контамінованих образів», які відтворюють структурну організацію речення у вигляді своєрідних структурних моделей [8]. В лінгвоукраїністиці набули поширення теорії т.зв. «формально-синтаксичної» інтерпретації структури речення, характер і складники якої визначає синтагматика повнозначного слова щодо виявлення в ньому ознак автосемантизму / синсемантизму й виділення на цій основі членів речення (компонентів формально-синтаксичної структури прислівної залежності) (І. Р. Вихованець, А. П. Городенська, Н. В. Гуйванюк, А. П. Загнітко, Н. Л. Іваницька, М. В. Мірченко, М. С. Скаб та ін.).

При цьому відносно усталену традицію щодо подвійної інтерпретації формально-синтаксичного компонента – формальної й семантичної не заперечують і не ігнорують. Таку ж тенденцію простежуємо і в синтаксичній теорії речення в англістиці, особливо у вітчизняній та колишній радянській (М.Я. Блох, І.Р. Буніятова, Г.Г. Почепцов, О.І. Сильницький та ін.). У цьому зв'язку йдеться насамперед про виокремлення семантичних ознак формально-синтаксичних компонентів (їхньої узагальненої семантики).

Спираючись на традиції, ми виділяємо три типи узагальненої синтаксичної семантики: атрибутивну, об'єктну й обставинну, що її можуть мати різні формально-синтаксичні компоненти прислівної залежності. Синтаксичну семантику отримує залежне слово в підрядному словосполученні; такою вона зберігається стосовно прислівного компонента при транспонуванні словосполучення в речення (І. Р. Вихованець, Н. Л. Іваницька).

Отже, модель речення у форматі формального синтаксису кваліфікуємо як синтаксичну конструкцію, яка виступає предикативним мінімумом чи предикативним мінімумом разом із обов'язково залежними від головних компонентів прислівними поширювачами (обов'язковими прислівними компонентами) первинної залежності. Відповідно модель речення дієслівної будови кваліфікуємо як синтаксичну конструкцію, яка виступає предикативним мінімумом із дієсловом (дієсловами) у ролі головних компонентів разом із обо-

в'язково залежними придієслівними компонентами первинної (придієслівної) залежності.

Оскільки в центрі нашої уваги перебуває дієслово, то з-поміж усіх реченневих структур було обрано лише речення дієслівної будови (двоскладні речення з дієслівними присудками та односкладні речення із головним членом, вираженим дієсловом). Орієнтуючись на номінативну модель, маємо підстави обмежити моделі лише їхнім предикативним мінімумом із дієсловами в присудковій позиції та в позиції головного члена односкладного речення разом із обов'язковими приприсудковими (придієслівними) компонентами первинної залежності. Таке, до певної міри, *штучне* абстрагування від надзвичайно ускладненої й різноманітної системи ланцюгових рядів обов'язкових поширювачів, уживаних у мовленні, дало змогу сконцентрувати увагу на дієсловах із їхньою безпосередньою участю і здатністю «формуєвати» реченневу структуру обох зіставляваних мов.

Моделі простих речень було виділено із реченневих структур із застосуванням методу елімінування. Для зіставлення було взято здебільшого різностильові суцільні тексти монологічного мовлення (по 50 000 словоформ із кожного стилю). Принагідно зазначимо, що вербальне відтворення моделей простих речень є приблизно однаковим в обох мовах, якщо не брати до уваги їхню кількісну диференціацію в межах субкатегорій та їхніх значенневих варіантів – мікрокатегорій універсальної дієслівної категорії «процесуальність». Щодо елімінування частин речень, то суттєвим постає набагато місткіший (приблизно в 3,5 рази) текстовий масив англійської мови порівняно з українською мовою для виокремлення однакової кількості моделей простих речень. Це зумовлено такими внутрішньомовними чинниками: аналітизмом вираження формально-синтаксичних компонентів англійського речення; великою кількістю дієприкметникових зворотів, часток та інших слів, що значно розширюють словесне наповнення англійського речення загалом.

У нашому дослідженні до складу дієслівних моделей простих речень уведено не лише традиційні головні компоненти речення, але й обов'язкові придієслівні компоненти, наявність яких зумовлена синсемантичними властивостями дієслівних словоформ у присудковій позиції двоскладного речення та в позиції головного компонента речення односкладної будови.

Подаємо приклади речень, із яких шляхом елімінування було вилучено частини й отримано моделі простих речень дієслівної будови.

Українська мова

Речення		Моделі речень
<i>Рече та стогне Дніпр широкий, сердитий вітер завива, додолю верби гне високі, горами хвилю підійма (Т. Шевченко)</i>		<i>Дніпр реве. Дніпр стогне. Вітер завива. (Вітер) гне верби. (Вітер) підійма хвилі.</i>
<i>Загойться рана, завдана стрілою, підросте ліс, вирубаний сокирою, але не загойться рана, заподіяна лихим словом (Н. тв.)</i>		<i>Рана загойться. Ліс підросте.</i>
<i>Темінь упала на місто раптово (В. Шевчук).</i>		<i>Темінь упала на місто.</i>
<i>З діда-прадіда в нашім краю люди прагнули з піснею жити (М. Сингаївський).</i>		<i>Люди прагнули жити з піснею.</i>
<i>Вродливе дівча в білій сорочці та червоній плахті рукою розкидало зерно... (Ю. Мушкетик)</i>		<i>Дівча розкидало зерно.</i>
<i>Добре роби – добре й буде (Н. тв.)</i>		<i>Роби добре. Буде добре.</i>
<i>Кожен у межах можливого і відпущеного йому природою повинен максимально і в ім'я високої мети виявити свою людську сутність (О. Гончар).</i>		<i>Кожен повинен виявити сутність.</i>
<i>А сльоза людська... багато важить (О. Гончар).</i>		<i>Сльоза (людська) важить багато.</i>
<i>Нещасна нація, котра не вмiє цiнувати свої таланти (О. Гончар).</i>		<i>Котра не вмiє цiнувати таланти</i>
<i>Ми привезли в Чорний ліс весну, ще ранню, норавливу, холодну, але вже хорошу і приємну своїми синіми тiнями, своїм бруньковим багрянцем на березах (В. Земляк).</i>		<i>Ми привезли весну в Чорний ліс.</i>

Англійська мова

Речення		Моделі речень
<i>She hesitated (Ch. Dickens).</i>		<i>She hesitated.</i>
<i>When they tittered, I tittered; when they roared, I roared (J.K. Jerome).</i>		<i>They (I) tittered. They (I) roared.</i>

Типологія та функції мовних одиниць

<i>At that moment the bell rang</i> (I. Murdoch).		<i>The bell rang.</i>
<i>The silence continued, breathless and heavy – and full of shame</i> (M. Nabb).		<i>The silence continued.</i>
<i>I walked all round the whole damn lake</i> (J. Salinger).		<i>I walked round the lake.</i>
<i>The sale of these lands on the open market did not solve the social aspects of the agrarian problem – particularly the chronic unemployment and grinding poverty afflicting the braceros</i> (http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy)		<i>The sale did not solve the problem.</i>
<i>There was a ferocious thunderstorm that night, and it rained continuously until near dawn</i> (M. Twain).		<i>There was a thunderstorm. It rained.</i>
<i>It was true, but for some reason he couldn't say it</i> (P. Pulsford).		<i>He couldn't say it.</i>
<i>The late afternoon sky bloomed in the window for a moment like the blue honey of the Mediterranean</i> (F. Fitzgerald).		<i>The sky bloomed in the window.</i>
<i>Having therefore consulted with my wife and some of my acquaintance, I determined to go again to see her</i> (T. Heale).		<i>I determined to go to see her.</i>
<i>The professor then desired me to observe, for he was going to set his engine at work</i> (C. Kelly).		<i>The professor desired me to observe. He was going to set engine at work.</i>
<i>I noticed that people always make gigantic arrangement for bathing</i> (J.K. Jerome).		<i>I noticed that people...</i>

У визначення й опис моделей речень як схем (еталонів, зразків) контрастивного дослідження дієслівних систем української та англійської мов було включено, крім структурних (власне синтагматичних особливостей дієслівної лексики), також *семантичні характеристики обов'язкових придієслівних компонентів*, які теоретично осмислено в **синтаксичній семантиці**.

У цьому плані не можна не згадати теоретичні напрацювання сучасних граматистів. Синтагматичний аналіз дієслівної лексики української та англійської мов передбачає розгляд не всієї суми оточень дієслова конкретної мови, а вияви дистрибутивних властивостей дієслова (чи групи дієслів) як елементів підрядного словосполучення чи семантичної єдності у «перебігу» їх від слова – через словосполучення – до речення (В. Г. Адмоні, В. В. Бабайцева, І. Р. Бу-

ніятова, І. Р. Вихованець, Н. В. Гуйванюк, А. П. Загнітко, Н. Л. Іваницька, Г. Г. Почепцов, М. І. Степаненко, О. О. Холодович та ін.).

Зауважимо, що в лінгвоукраїністиці широке коло проблем, пов'язаних із функціонуванням дієслова в ролі предиката, розглянув О. І. Леута, дослідивши механізми й установивши закономірності формування речень із дієслівними предикатами. У його працях представлена загальна типологія дієслівних речень української мови як «системно організоване поле» [7]. У контексті нашого дослідження заслуговує на увагу підхід ученого до кваліфікації дієслівних речень, у якому в узгоджених межах поєднано структуру й семантику основних типів (моделей) таких речень, в інтерпретації й розмежуванні яких автор приділяє належну увагу формальним ознакам дієслова щодо спрямованості / неспрямованості вираженої ним процесуальної ознаки. Примітно також, що в класифікаційній системі дослідника основні акценти поставлено на розмежуванні типів дієслівних речень на основі узагальнених семантичних характеристик.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, ураховуючи викладені попереду міркування, власну теорію зіставного вивчення дієслівних систем української та англійської мови крізь призму основних моделей речення дієслівного типу як *mini-t.c.* (одного із можливих складників узагальненої дієслівної категорії «процесуальність» як основи зіставлення дієслівних систем загалом) [4; 5], що будуємо на дієслівній синтагматиці (включаючи в модель відсутні чи наявні обов'язкові придієслівні компоненти приприсудкової залежності) та на міжкомпонентних семантико-синтаксичних відношеннях, які реалізують утворену в реченнях синтаксичну семантику обов'язкових придієслівних компонентів. Орієнтуючись на системи українських та англійських дієслів, для аналізу їх як реченнєвотвірних одиниць у зіставляваних мовах виокремлюємо такі моделі простих речень дієслівної будови: 1) предикативну модель; 2) предикативно-однооб'єктну модель; 3) предикативно-обставинну модель; 4) предикативно-двооб'єктну модель; 5) предикативно-об'єктно-обставинну модель. На перспективу залишається детальне зіставне вивчення синтагматичних вимірів дієслівних систем української та англійської мов у межах кожної з виділених моделей простих речень дієслівної будови.

Джерела та література

1. Бархударов Л. С. Структура простого предложения современного английского языка / Л. С. Бархударов. – М. : Высш. школа, 1966. – 199 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підруч. для студ. філол. ф-ів вузів] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
3. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во ДонДУ, 2006. – 378 с.
4. Іваницька Н. Б. Tertium comparationis у міжмовному зіставленні дієслівних систем / Н. Б. Іваницька // Мовознавство. – 2009. – № 1. – С. 46–59.
5. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : [монографія] / Н. Б. Іваницька. – Вінниця : СПД Главацька, 2011. – 636 с.
6. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові / Н. Л. Іваницька. – К. : Вища шк., 1986. – 167 с.
7. Леута О. І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові : [монографія] / О. І. Леута. – К. : Такі справи, 2008. – 208 с.
8. Попова І. С. Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв'язок, модель) : [монографія] / І. С. Попова. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2009. – 432 с.
9. Почепцов Г. Г. Конструктивный анализ структуры предложения / Г. Г. Почепцов. – К. : Вища школа, 1971. – 191 с.
10. Fillmore C. J. Construction grammar course book // Charles Fillmore, Paul Kay. – Berkeley : University of California, 1992. – 113 p.
11. Fries Ch. The Structure of English / Charles Carpenter Fries. – Editeur Longmans, Green and Co, 1963. – 304 p.

Наталья Иваницкая. Контрастивная синтагматика украинской и английской глагольных систем в аспекте построения предложений. В статье предпринята попытка доказать валидность использования модели простого предложения глагольного типа как основы сопоставления потенциала украинской и английской глагольных систем к построению предложений. Проанализированы и систематизированы различные подходы к понятию «модель предложения» в лингвистике и лингвогерманистике, разграничены понятия «предикативный минимум предложения» и «номинативный минимум предложения». Внимание сосредоточено на приоритетности использования в контрастивном анализе номинативного минимума предложения как расширенной схемы, содержащей минимальную структурную схему предложения (главные компоненты) и обязательные присловные распространители, необходимые для реализации предложением номинативной функции. Модели глагольных предложений выделены с ориентацией на глагольную синтагматику и ранжированы по сочетаемым признакам глаголов, соединенных с обобщенной синтаксической семантикой экспликаторов синсемантизма. Осуществлена типологи-

зация моделей простых глагольных предложений, использование которой при установлении синтагматической корреляции украинской и английской глагольных систем представляется надежной основой для получения важных для контрастивистики и компаративистики научных результатов.

Ключевые слова: сопоставление, модель простого глагольного предложения, синтагматика глагола, украинская и английская глагольные системы.

Natalia Ivanytska. Contrastive Syntagmatics of Ukrainian and English Verbs Systems in Clause-generating Potential Aspect. This article attempts to prove the validity of the simple verbal sentence structure model as the basis for comparison the clause-generating potential of Ukrainian and English verbs systems. It is systematically analyzed different approaches to the concept "model clause" in Slavic and German linguistics. The author differentiates the concepts of "predicative minimum sentences" and "nominative minimum sentence". It is focused on prioritizing the use in contrastive analysis the nominative minimum sentence as an extended schema containing the minimum sentence diagram (major components) and obligatory word redistributors necessary to implement the sentence nominative function. The verbal sentence structures models are distinguished from reliance on verbal syntagmatic properties and ranked by distributive features of verbs, combined with generalized syntactic semantics of syntagmatic explicators. The typology of simple verbal sentence models is proposed. The usage of such typology appears to be a reliable basis for important contrastive and comparative research results in the process of establishing syntagmatic correlation between Ukrainian and English verbs systems.

Key words: comparison, simple verbal sentence structure model, verbal syntagmatics, Ukrainian and English verbs systems.

УДК 81.373-161.2

Наталія Іовхімчук

ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ НЕБЕСНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ ПІСНІ

У статті проаналізовано мовні засоби вираження небесного простору в українській пісенній творчості, з'ясовано їхні лексичні та символічні зна-